
СПЕЦИФІКА МІЖНАРОДНОГО ЛІЗИНГУ

О. Л. ЦЮМАЛЬЧУК,

аспірант кафедри глобальної економіки,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
Київ, Україна
E-mail: alekstsional@meta.ua

О. В. КІРЕЙЦЕВА,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри глобальної економіки,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
Київ, Україна
ORCID: orcid.org/0000-0002-9575-5742
E-mail: eva_1310@ukr.net

Анотація. Метою публікації є проаналізувати специфіку міжнародного лізингу через дослідження галузево-секторальної специфіки лізингових операцій і запропонувати основні напрями запровадження зарубіжного досвіду у вітчизняну практику. Особливо актуальним є дане питання в умовах сучасної економічної кризи, спричиненої повномасштабною війною на території України. Для досягнення поставленої мети були використані загальнонаукові методи: статистичний і розрахунково-математичний – за допомогою яких було сформовано всю необхідну вихідну інформацію для аналізу специфіки лізингових операцій; аналізу – для оцінки його ефективності з використанням показників оцінки ефективності інвестиційних проєктів. Користуючись методом наукового узагальнення було розкрито актуальність теми в умовах економічної кризи. Для формування базису дослідження передусім було проаналізовано динаміку розвитку лізингу в різних країнах. Основними результатами дослідження, що представляють наукову новизну стали: розроблений механізм укладання і реалізації лізингової угоди, проаналізовані особливості державного регулювання лізингового ринку деяких провідних країн світу. Кожна країна має свої національні особливості та відмінності при здійсненні лізингових операцій. Міжнародні лізингові відносини водночас включають важливі елементи кредитних операцій, інвестиційної, орендної та комерційної діяльності, які тісно поєднуються один з одним, утворюючи нову організаційно-правову форму бізнесу. Міжнародний лізинг можна вважати формою експорту-імпорту капіталу, оскільки причини міграції капіталу є причинами експорту та імпорту лізингової операції. Практична значимість отриманих результатів полягає у тому, що розроблений механізм укладання і реалізації лізингової угоди може бути використаний як приватними підприємствами, так і державними установами, які укладають лізингові угоди. Із метою забезпечення розвитку міжнародного

лізингу в Україні необхідно на державному рівні всіляко підтримувати розвиток лізингу загалом, зокрема важливо удосконалити чинне законодавство згідно міжнародних норм лізингу і запровадити при імпорті високотехнологічного обладнання інвестиційні податкові пільги.

Ключові слова: міжнародний лізинг; оперативний лізинг; лізингові угоди; ринок лізингових послуг; міжнародний бізнес.

Актуальність.

Міжнародний лізинг – це унікальний інструмент оновлення і поповнення основних фондів сучасним високотехнологічним імпортним обладнанням, що буде особливо актуальним для економічного зростання під час післявоєнної відбудови України. Лізинг це зручний інструмент інвестиційної політики, що має велике значення для розвитку виробництва в період економічної кризи, крім того являється ефективним засобом стимулювання науково-технічного прогресу, а головне – розвитку національної економіки.

Використання міжнародного лізингу як методу залучення інвестицій в економіку України є особливо корисним у сучасних умовах дефіциту капітальних вкладень за рахунок власних коштів підприємств, відсутності необхідної державної підтримки, недостатнього обсягу прямих іноземних інвестицій, обмеженого доступу до довгострокових кредитних ресурсів. Таким чином, лізинг може стати дієвим чинником стимулювання притоку інвестицій в основний капітал та економічного зростання країн у цілому. Для виходу України з економічної кризи, спричиненої повномасштабною війною, потрібні інвестиції. Міжнародний лізинг є високоефективним інвестиційним інструментом, який допомагає оперативно використовувати у виробництві досягнення науково-технічного прогресу.

Міжнародна лізингова діяльність уже певний час впроваджується на практиці, проте механізми її реалізації не мають відповідного теоретичного обґрунтування. Тому вивчення питань розвитку й регулювання міжнародного лізингу в Україні в сучасних умовах має не тільки науково-теоретичне, але й практичне значення.

У сучасних умовах міжнародний лізинг в Україні – це реальна форма довгострокового і середньострокового фінансування основних фондів. Міжнародний лізинг можна розглядати як одну з форм іноземних інвестицій, оскільки він полягає в тому, що інвестор надає в лізинг активи іноземних фірм з метою одержання прибутку в формі лізингових платежів. На відміну від прямих і портфельних інвестицій у лізинговому інвестуванні інвестори повністю не беруть участі в управлінні компанією, але мають певний вплив на прийняття рішень через те, що вони є юридичними власниками активів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналізу специфіки міжнародних лізингових операцій присвячено чимало наукових досліджень, серед яких слід відзначити роботи: Кишакевича Б. й Мігулки О., які приділяли увагу сучасним підходам до оцінки ефективності лізингових операцій зі сторони лізингодавця та лізингоотри-

мувача; Черненко Н. та Ковальчука Н. [14], дослідження яких присвячені аналізу сучасного стану ринку міжнародного лізингу в Україні; Карінцевої О., Харченка М. та Кальченко С. [5], які розглядають доцільність застосування лізингу суб'єктами господарювання в контексті розширення і оновлення матеріально-технічної бази; Роциної Н., Борданової Л., Хоми Л. [13], які досліджують проблеми розвитку лізингу в Україні та інших. Вагомий внесок у дослідження особливостей становлення й розвитку світового і вітчизняного ринку лізингових послуг зробили також такі українські та зарубіжні вчені, як: В. Артиш [1], Головачук Т. [4], С. Ніколаєва та О. Пугаченко [7], Л. Пол [L. Paul], Л. Мігліорато [L. Migliorato] та інші, розглядаючи лізинг як альтернативну форму банківського кредитування та важливу складову інвестиційного механізму оновлення технічної бази виробництва. Однак, варто зауважити, що існує потреба в подальшому аналізі розвитку міжнародного лізингу з урахуванням специфіки економіки кожної країни та їх стратегічного курсу на інтеграційний розвиток, адже, як показує досвід, лізинг активно впливає на розміри інвестицій, відкриваючи можливості для розвитку технологій.

Мета дослідження: дослідити галузево-секторальну специфіку міжнародного лізингу і тенденції його розвитку у світі й запропонувати основні напрями запровадження зарубіжного досвіду у вітчизняну практику.

Матеріали та методи дослідження.

Для досягнення поставленої мети в ході дослідження були використані

загальнонаукові методи дослідження: історичний, аналітико-емпіричний, індуктивно-дедуктивний, порівняльний методи для реалізації принципу об'єктивності наукового викладу.

Результати дослідження та їх обговорення.

Насамперед, варто зазначити, що в ході дослідження виявлено сучасні тенденції динамічного розвитку світового ринку лізингових послуг: міжнародна інтеграція; глобалізація; посилення конкуренції між лізингодавцями; спеціалізація; консолідація; утворення стратегічних союзів.

Економічно-фінансове значення лізингу полягає в тому, що він є особливою фінансово-кредитною формою розвитку технологічного базису виробничого процесу. Лізинг дозволяє проводити якісне технічне переозброєння виробництва в умовах дефіциту капіталу у товаровиробників, що особливо важливо за умов кризової економіки. Лізингодержувач – підприємство має можливість користуватися новими високопродуктивними машинами і обладнанням без залучення на ці цілі власних або позичених коштів відповідно до ціни (вартості) даної техніки.

Лізинг змінює систему матеріально-технічного забезпечення виробництва, що є особливо актуальним для виробників сільськогосподарської продукції, виступаючи прогресивним методом управління матеріальними ресурсами. Через лізинг товаровиробникам відкривається доступ до сучасної передової техніки і технології, як правило, особливо дорогої і з швидким моральним старінням. Особливо вигідним є використання лізингу в галузях із сезонним ритмом господарської діяльності, особливо в

аграрно-промислового комплексу. У загальному плані вигоди лізингу, як і за будь-якою іншою формою кредиту, полягають у можливості негайно використовувати об'єкт лізингу при його оплаті через довший період.

Лізингова операція, крім суто лізингу, включає й інші послуги, які можуть бути надані лізингоодержувачу, що є досить вагомою перевагою перед звичайним кредитом. До них відносяться: технічні послуги, наприклад, транспортування об'єкта лізингу до місця його використання клієнтом, монтаж і налагодження обладнання, технічне обслуговування й поточний ремонт обладнання; консультаційні послуги, наприклад, з питань оформлення угоди, оподаткування тощо [2].

Ефективний вплив лізингу на оновлення матеріально-технічної бази товаровиробників пояснюється тими потенційними можливостями, які закладені в лізинговій формі підприємницької діяльності, а саме:

- кредитування в формі машин і обладнання на відміну від грошового кредиту зменшує ризик неповернення коштів, так як за лізингодавцем зберігається право власності на передане майно, тобто лізингове майно виступає в якості застави. У зв'язку з цим за кордоном багато лізингових компаній не вимагають від лізингоодержувача ніяких додаткових гарантій, тому підприємству простіше отримати майно за лізингом, як кредит на його придбання;

- лізинг передбачає 100 % кредитування і не вимагає негайного початку платежів, що дає можливість без різкого фінансового напруження поновлювати виробничі фонди, набувати дороге майно;

- умови лізингової угоди більш гнучкі, в порівнянні з кредитом, так як

надають можливість двом сторонам вибрати вигідну схему виплат;

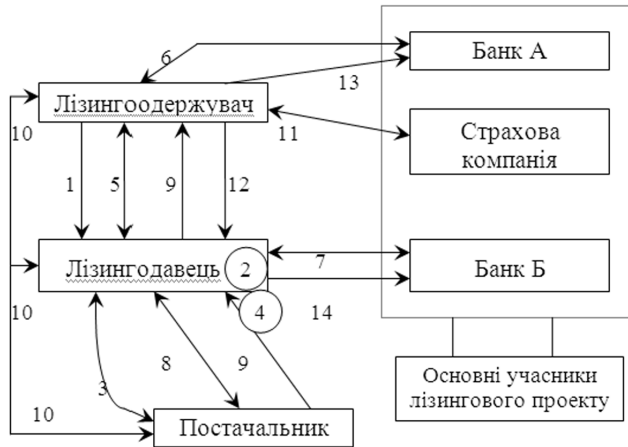
- лізингове майно, яке знаходиться на балансі лізингоодержувача не збільшує його активи і звільняє від сплати податку на це майно;

- лізингові платежі відносяться на витрати виробництва (собівартість) лізингоодержувача і відповідно знижується оподаткування прибутку.

Так, у випадку, якщо сільськогосподарські товаровиробники мають гостру потребу в техніці й не мають достатніх коштів на її придбання, вони можуть отримати техніку шляхом лізингу, при чому на більш вигідних умовах, ніж за контрактом купівлі-продажу. Зовсім інший механізм фінансування виробничих інвестицій вступає в дію при укладенні лізингового контракту. Лізингові платежі, що сплачуються лізингоодержувачем, відносяться на собівартість його продукції чи послуг, а після повної сплати лізингового майна підприємство, як правило, стає його власником. У даному випадку кошти, що витрачаються на лізингові платежі, формуються з прибутку підприємства до його оподаткування [3].

Загалом механізм укладання і реалізації лізингової угоди можна представити наступним чином: підприємство подає до лізингової компанії чи банку: заяву, економічне обґрунтування лізингової угоди (бізнес-план), нотаріально засвідчені копії установчих документів, бухгалтерський баланс за останній рік або квартал та інші документи на вимогу лізингодавця.

Лізингодавець здійснює оцінку платоспроможності підприємства (лізингоодержувача) за схемою, що її прийнято для аналізу банком кредитоспроможності своїх клієнтів. У зв'язку з тим, що лізингова операція має дов-

Рис. 1. Механізм укладання і реалізації лізингової угоди

*Джерело: побудовано авторами за даними [2, 6].

1. Надходження замовлення на об'єкт лізингу. 2. Аналіз замовлення, замовника (як потенційного лізингоотримувача). 3. Вивчення та обговорення умов постачання об'єкту лізингу. 4. Прийняття рішення щодо участі в угоді. 5. Укладання лізингової угоди. 6. Укладання кредитної угоди, отримання кредиту для виплати авансу та сплати митних зборів. 7. Укладання кредитної угоди, отримання кредиту для придбання об'єкта лізингу. 8. Укладання договору купівлі-продажу, оплата вартості об'єкта лізингу. 9. Постачання об'єкта лізингу. 10. Укладання приймально-передавального акта щодо об'єкту лізингу. 11. Страхування об'єкту лізингу на користь лізингодавця за рахунок лізингодержувача. 12. Сплата лізингових платежів. 13. Погашення кредиту лізингодержувачем. 14. Погашення кредиту лізингодавцем.

гостроковий характер, лізингодавця цікавить, насамперед, не поточний, а перспективний фінансовий стан підприємства-лізингодержувача. Після позитивного висновку щодо платоспроможності лізингодержувача й ефективності лізингового проекту лізингодавець направляє постачальнику замовлення на придбання об'єкта лізингу. Між підприємством-постачальником і лізинговою компанією укладається договір купівлі-продажу основних фондів, які передаються в лізинг підприємству-лізингодержувачу. Схематично це зображено на рис. 1.

Об'єкт лізингу передається в лізинг тільки після укладання лізингодержувачем договору страхування

об'єкта лізингу на користь лізингодавця. Лізингодержувач зобов'язаний забезпечити підтримування в належному стані лізингового майна, а також здійснювати виплати відповідних лізингових платежів.

Сучасний ринок лізингових послуг характеризується великою різноманітністю видів лізингових угод. Основними видами лізингу, визнаними у всьому світі, є оперативний та фінансовий лізинг, а правовими критеріями для такого розмежування визнаються строк використання майна та обсяг обов'язків лізингодавця [6].

Із фінансово-економічної точки зору, лізинг служить засобом реалізації продукції, розвитку виробництва,

1. Особливості державного регулювання лізингового ринку деяких провідних країн світу

Країна	Особливості державного регулювання надання лізингових послуг деяких країн світу
США	Законодавство країни забороняє комерційним банкам виконувати визначені види фінансових послуг, лізингові компанії звичайно відділені від банків. Особливість податкового законодавства США така, що приватним особам буває вигідно вкладати свої доходи в покупку устаткування і надавати його в лізинг. Тим самим використовуються переваги «податкового притулку». Іноді вони поєднуються в товариства з обмеженою відповідальністю, що здобувають устаткування для корпоративних користувачів. Служба внутрішніх доходів США стурбована великим числом зловживань, зв'язаних з відхиленням приватних осіб від слати податків, і в діючому законодавчому акті про податки є пункт, що обмежує можливості часток лізингодавців претендувати на податкові пільги при здачі устаткування в лізинг.
Японія	Діяльність лізингових компаній у Японії обмежується податковим керуванням, що у 1979 р. випустило директиви, що розмежовують користувачів і покупців устаткування. Для лізингу мінімальний термін встановлений у розмірі 70% від устанавленого законом терміну експлуатації даного виду устаткування. Максимальний термін не встановлюється. Якщо користувачу за договором надається опціон на покупку, то виникає договір чи оренди купівлі на виплат. При виплаті податків орендні платежі не будуть враховуватися як виробничі витрати.
Австралія	Договори по передачі капітального устаткування в довгостроковий лізинг полягають звичайно на термін 2-5 років, ставки орендних платежів звичайно фіксовані. Орендна плата обкладається податком, але лізингодавець має право на пільги по амортизаційних відрахуваннях. У лізинговий договір не може бути включений опціон на покупку, однак користувач після закінчення терміну договору може його відновити і дати пропозицію про покупку устаткування.
Південна Корея	Законодавство Південної Кореї регламентує умови створення лізингової компанії, її сферу діяльності, типи устаткування, які можна здавати в лізинг, умови погашення. Якщо термін експлуатації устаткування не більш 5 років, то термін договору лізингу повинний бути не менш 70% терміну експлуатації устаткування. Якщо термін експлуатації устаткування складає 5 років і більш, те термін лізингу повинний бути не менш 60% від терміну експлуатації устаткування. Опціон на покупку не є обов'язковою умовою, але він може бути дозволений як поступку користувачу.

Джерело: сформовано авторами за [2, 3].

впровадження науково-технічного прогресу, створення нових робочих місць, тому держава зацікавлена в підтримці і розширенні лізингових операцій. Проте, порівнюючи розвиток ринку лізингових послуг в різних країнах, ми можемо виділити характерні риси для провідних країн у сфері лізингу (табл. 1).

Значна частина американських лізингових компаній була створена великими виробниками устаткування. Перед ними ставилася задача ак-

тивізації збуту устаткування, що випускається материнською компанією. Серед таких компаній дотепер лідируючі позиції займає «General Electric Capital», створена корпорацією «General Electric Inc.». Материнська компанія спеціалізується на випуску промислового електротехнічного устаткування, авіаційних двигунів, побутових холодильників і багатьох інших видах промислового устаткування і побутових приладів. У даний час лізингова компанія не віддає пе-

реваги устаткуванню материнської компанії, а надає в лізинг устаткування для всіх секторів промисловості й торгівлі.

Інша частина лізингових компаній організована великими комерційними банками США. Іноді їх називають «грошовими центрами». Вони розташовані в найбільших містах країни, і їхні лізингові компанії пропонують по всій країні устаткування в лізинг. Низка регіональних банків також створила лізингові компанії. Сфера діяльності такої компанії приблизно збігається з районом, на який поширюється вплив регіонального банку. Останнім часом великі страхові компанії, що спеціалізуються на страхуванні життя, почали займатися довгостроковим лізингом устаткування.

Перераховані вище фінансові групи роблять операції через спеціальні лізингові компанії, але в деяких комерційних банках США створені відділи лізингу устаткування. Федеральне керування по контролі за банківською діяльністю накладає на комерційні банки обмеження по лізингу устаткування з виплатою повної його вартості, але дозволяє лізинг із залишковою вартістю [18].

Нарешті, істотну частину лізингових компаній складають «залежні» організації. Вони належать материнським компаніям, які зайняті випуском промислового устаткування, і надають його користувачам вибір між покупкою в кредит і лізингом. У США рахунки таких лізингових компаній не повинні поєднуватися з рахунками материнських компаній. Як наслідок, вони приймають на себе додаткові боргові зобов'язання з фінансування лізингу й ці операції не відбиваються у фінансовому балансі материнської компанії.

На сьогодні лізинг у США є основним механізмом, через який реалізують інвестиції. За наявності випадків, у яких складно визначити власника обладнання серед учасників лізингової угоди, більшості країн світу використовують стандарти системи США. Частка лізингу в цій державі впродовж багатьох років становить понад 30% інвестицій в обладнання [8]. У свою чергу, банківські холдингові компанії мають право здійснювати лізинг рухомого і нерухомого майна, в той час як національні банки – лише рухомого майна. Найпоширенішим є лізинг комп'ютерної техніки, частка якого у структурі лізингових активів становить більше 20,6%. Так, при лізингу комп'ютерів корпорація ІВМ бере на себе витрати на обслуговування машин у розмірі від 5 до 10% їх ціни. Окрім того, у договорі часто передбачається можливість повернення комп'ютера раніше початкового терміну або заміна його на інші типи (сучасніші). Також домінує лізинг різних видів техніки, серед яких провідне місце займають лізинг вантажівок та трейлерів, що становлять 10,7% від всього обсягу лізингу техніки, авіаційної техніки (10,5%), будівельного обладнання і техніки (7,9%), сільськогосподарського обладнання і техніки (6,1%) [8].

Лізингові операції в Австралії активно розвивалися в 60-х роках. У даний час країна виділяється найвищою питомою вагою лізингу в постачаннях устаткування (33,3%). Незалежна Австралійська асоціація лізингодавців устаткування (Australian Equipment Lessor's Association – AELA) була створена в грудні 1986 р. У тому ж році 26% нових лізингових угод приходилося на автомобілі й залізничні вагони. В Австралії також популяр-

ний лізинг старих автомобілів, нових і старих трейлерів, офісного устаткування, устаткування для обробки даних, меблів, освітлювальних приладів, торгового устаткування.

Щодо особливостей державного регулювання лізингового ринку Японії, то перша лізингова компанія «Japan Leasing Corp.» була заснована в 1963 р. Компанії об'єднані в Японську лізингову асоціацію (Japan Leasing Association – JLA). Кількість лізингових компаній у 1987 р. досягла 286. Вони займаються переважно фінансовим лізингом устаткування, оперативний лізинг поширюється по більшій частині на старе устаткування [9].

Згідно японської лізингової асоціації обсяг транзакцій в Японії у серпні 2021 року зменшився на 14,8% порівняно з серпнем 2020 року. Лізинг обладнання демонстрував негативне зростання протягом дев'яти місяців безперервно до серпня 2021 року. Загальний обсяг операцій з лізингу з квітня 2021 року по серпень 2021 року зменшився на 7,3% порівняно з тим же періодом у попередньому році. Порівнюючи класи активів за 12-місячний період до серпня 2021 року, Японська лізингова асоціація повідомила про зміни в рівнях бізнесу: медичне обладнання +20,0%, транспортне обладнання +6,5%, інформаційне та комунікаційне обладнання –3,2%, офісне обладнання –29,3 %, промислове обладнання –18,7%, заводське –48,6%, будівельне обладнання –19,3%, торговельне та сервісне обладнання –13,6% [12].

У свій час банки Японії не могли використовувати податкові знижки на інвестиції і прискорену амортизацію при організації міжнародних лізингових угод, але вони могли одержувати

в Експортно-імпортному банку Японії довгострокові доларові кредити з низькою фіксованою процентною ставкою. Ці кредити забезпечили дієвість міжнародних лізингових угод по програмі «Samurai Lease». Великі незалежні лізингові компанії Японії мають організовану мережу іноземних філій. Окрім діяльності на лізингових ринках тих країн, де вони розташовуються, іноземні філії допомагають материнським компаніям виконувати роль інвестиційних банків у міжнародних лізингових договорах.

Японія, яка є п'ятим за величиною ринком лізингу в світі, зазнала скорочення обсягу лізингових операцій у 2020 році на 14,2% з обсягом нового бізнесу в 66,5 млрд. дол. США. Він залишається другим за величиною ринком в Азії після Китаю. У Західній Європі більше 20% інвестицій у виробничі фонди йде через лізинг [11]. Більш того, майже 80% лізингового бізнесу в Західній Європі становили Німеччина, Франція і Великобританія. У Німеччині вартість контрактів становить 64,26 млрд дол. США, у Великобританії – 81,77 млрд дол. США, Франції 38,94 млрд дол. США [11].

Equipment Leasing And Finance Association повідомляє, що лізингову діяльність наразі ведуть 25 компаній. Найбільшими у світі лізинговими компаніями є американські GMAC (General Motors Acceptance Corp) і GE Capital з майже однаковими обсягами операцій протягом останніх років – у середньому 17504 млн дол. США [17].

У 2020 році Європейський лізинговий ринок зазнав спаду у розрізі всіх основних категорій активів. Скорочення автомобільного сектора вплинуло на загальний бізнес у 2020

Рис. 2 Річні темпи зростання лізингу в Європі, 2005-2021 рр.

*Джерело: [10].

році: нові обсяги лізингу легкових автомобілів знизилися на 14,1%, а комерційного транспорту – на 16,2%. Інші ключові сегменти активів, такі як машини і промислове обладнання, а також комп'ютери й бізнес-машини, також постраждали, скоротившись на 7,9% та 9,7% відповідно. У 2020 році нові обсяги оренди нерухомості скоротилися на 23,2% і досягли 11,9 млрд євро [10]. Останні статистичні дані показують, що ринок лізингових послуг у 2021 році суттєво оживився. На рис. 2 представлено річні темпи зростання лізингу в Європі у 2005-2021 рр. [10].

У 2020 році у Франції лізингові операції з можливістю покупки становили 27,4% загальних інвестицій компаній у промислові товари та 24,1% в середньому за останні 10 років. Ці операції зменшилися на –10,4% у 2020 році порівняно з 2019 р. на загальну суму 16,6 млрд євро [16].

Варто зазначити, у першому півріччі 2021 року лізинг Італії продемонстрував значне зростання: 14,5 млрд євро нового лізингового бізнесу з більш ніж 333 000 нових контрактів і збільшення порівняно з аналогічним періодом попереднього року на +39,2% у вартісному та +48,4%

за кількістю контрактів [11]. Ця динаміка зростання виводить новий лізинговий бізнес на рівень, що був до COVID-19.

Більшу частину першої половини 2021 року підприємства й домогосподарства у Великобританії стикалися з постійними обмеженнями щодо боротьби з COVID-19 і лише в липні 2021 р. ці обмеження були повністю зняті. У фінансуванні активів відбулося падіння на 23% у 2020 р. до 27,4 млрд фунтів стерлінгів [16]. Промисловість добре відповіла на виклики, викликані пандемією, відновлюючись, незважаючи на проблеми з ланцюгом поставок і «нависання боргів», створені великим обсягом субсидованого державою кредитування МСП під час пандемії. Новий бізнес Великобританії із фінансування активів був на 20% вище за дев'ять місяців до вересня 2021 р. в порівнянні з аналогічним періодом 2020 р., але залишився на 13% нижче, ніж за перші дев'ять місяців 2019 р. [16].

Лізингові операції в Південній Кореї в кінці минулого століття охарактеризувалися створенням першої лізингової компанії «Korea Industrial Leasing Company» (KILC), яка була заснована в 1973 р. У 1982 р. був при-

йнятий Закон про підтримку лізингу (Leasing Industry Promotion Act), і в 1983 р. обсяг укладених контрактів подвоївся і досяг 460 млн дол. США. Усього в Південній Кореї діє 14 лізингових компаній (8 спеціалізованих і 6 торгових банків) [15]. Одна з основних економічних задач уряду Південної Кореї складається в заохоченні діяльності дрібних і середніх підприємств і запровадженні директиви, що зобов'язує спеціалізовані лізингові компанії не менш 35% обсягу лізингових операцій виділяти дрібним і середнім підприємствам.

На запровадження принципово нового виду лізингу пішов уряд Казахстану. У 2006 році був зданий у лізинг вугільний розріз. Американська компанія «Global Mineral Reserves Inc.» одержала в довірче керування на 10 років Шебаркольський розріз потужністю 3 млн т, розташований у Карагандинському вугільному басейні. Компанія за лізинговим договором одержує 100% прибутків і вносить у бюджет країни протягом 10 років 38 млн дол. лізингових платежів. Балансова вартість основних засобів розрізу оцінена в 30 млн дол. Якщо видобуток вугілля буде рости на 15% у рік, то нові власники зобов'язані пропорційно збільшити рівні заробітної плати зайнятим на підприємстві. Якщо лізинговий договір буде розірваний з ініціативи держави, то іноземна компанія одержить компенсацію в розмірі упущеної вигоди. Іноземну компанію привабили багатства родовища і вона прийняла на себе зобов'язання виплачувати високий рівень лізингових платежів [10].

У всіх країнах світу внутрішні лізингові операції передували міжнародним. У 60-х роках були укладені перші договори лізингу цивільних

літаків, морських судів. У 70-х роках лізингові компанії прийшли до розуміння, що податкові пільги, надані при внутрішніх інвестиціях, можуть бути доступні закордонним користувачам. Іноді подібні пільги надавалися при лізингу старого устаткування. Структура лізингових угод така, що користувачі зберігали право на пільгові норми амортизації й інші податкові пільги у своїй країні й одночасно користалися низькими ставками орендних платежів, отриманими при поширенні на них податкових пільг у країні лізингодавця. Такі угоди стали застосовуватися лізинговими компаніями Австралії, Великобританії, США. Вони одержали назву угод «подвійної вигоди». В останні роки значну кількість таких угод уклали компанії Японії [11].

Окрім цивільних літаків і морських судів предметами угод міжнародного лізингу стає будівельне устаткування, комп'ютери, телекомунікаційне устаткування, верстати і різні транспортні засоби (легкові автомобілі, автобуси, трейлери, вантажопідйомники).

Іноді компанії розвинутих країн, які займаються лізингом устаткування, передають його через треті країни, що мають пільгові системи оподаткування. До числа таких країн відносять Швейцарію, деякі офшорні зони. У них реєструється філія материнської компанії. У третій країні можна розраховувати на більш низький рівень податкових відрахувань із прибутку в порівнянні з аналогічними показниками в країнах, у яких розташовані лізингова компанія і користувач устаткування.

Міжнародні лізингові угоди наприкінці 70-х років відбувалися з ініціативи компаній США. У лізинг були здані цивільні літаки, морські судна,

устаткування для видобутку нафти. Хоча устаткування було призначено для використання за кордоном, у ті роки американські лізингодавці могли передати переваги податкової знижки на інвестиції і можливість прискорених термінів амортизації своїм іноземним користувачам. Істотною частиною укладених міжнародних лізингових контрактів довелася на цивільну авіацію і більшість авіакомпаній світу скористалися з наданої можливості. Низка американських банків зберегла спеціалізовані філії, що спостерігають за станом міжнародного лізингу і можливостями проведення фінансових операцій. Ринок лізингу обладнання в США у 2021 рік характеризувався позитивною динамікою. За даними Equipment Leasing & Finance Foundation, інвестиції в обладнання та програмне забезпечення зросли на 12,7% (у річному обчисленні) у 2 кварталі та значно перевищили рівень до пандемії в США [19].

Міжнародним лізинговим угодам сприяють лізингові клуби. Вони виступають як посередники. Якщо потенційний лізингодавець звернувся з пропозицією про лізинг устаткування до фірми-члена клубу, то він може переадресувати його до іншої фірми, що працює в країні, з якої отримана пропозиція. Фірма, що переадресувала лізингодавця, одержує комісійні за посередництво, але за платоспроможність клієнта відповідальності не несе. У Західній Європі як лізингові клуби виступають асоціація «Interlease», до якої входять лізингові фірми Бельгії, Великобританії, Німеччини, Данії, Італії, Іспанії, Нідерландів, Норвегії, Франції, Швейцарії, Швеції, а також асоціація «Leaseclub», що об'єднала лізингові фірми Австралії і 10 країн Західної Європи. У свою чергу,

у Західній Європі на міжнародних лізингових угодах спеціалізуються найбільші англійські банки «Barclays Bank», «Lloyd's», «Midland», «The National Westminster Bank» [20].

Ринок лізингу досяг майже 1 185,2 млрд доларів у 2020 р., збільшившись на 1,8% CAGR з 2015 р. Очікується, що ринок зростатиме з 1 185,2 млрд доларів у 2020 р. до 1 836,7 млрд доларів у 2025 р. зі швидкістю 9,2%. У наступні роки очікується, що ринок зростатиме із середньорічним темпом зростання 6,7% з 2025 року і досягне 2536,9 млрд доларів у 2030 р. [17]. Зростання ринку лізингу протягом останнього часу можна пояснити різким зростанням ринків країн, які розвиваються, попитом з боку аерокосмічної й оборонної промисловості, підвищенням обізнаності населення, зростанням ринку вживаних автомобілів, зростанням активності в житловому будівництві та поширенням Інтернету у світі.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Лізинг у світовій економіці займає друге місце за обсягом інвестицій після банківського кредиту, оскільки є одним із найдосконаліших методів фінансової й технічної підтримки виробництва, так як надає користувачам широкий доступ до передових засобів і технологій. Основними тенденціями, що визначають розвиток лізингової діяльності у світі, можна вважати два взаємопов'язані процеси – посилення глобалізації у світі та зростання конкуренції між лізинговими компаніями, тобто між лізинговими компаніями чи кредиторами в країні та на світових ринках.

Кожна країна має свої національні

особливості й відмінності при здійсненні лізингових операцій. Міжнародні лізингові відносини водночас включають важливі елементи кредитних операцій, інвестиційної, орендної і комерційної діяльності, які тісно поєднуються один з одним, утворюючи нову організаційно-правову форму бізнесу.

Порівняльний аналіз ринків лізингу, які досягли високого розвитку, дає змогу стверджувати, що: рівень розвитку лізингу корелює з напрямом розвитку економіки країни і впливає на темпи розвитку стратегічно важливих ринків; іноземні лізингові компанії швидко та вміло пристосовуються до реальних потреб світової економіки, впроваджуючи новітні форми й методи надання операцій і розширюють сфери застосування; запровадження пільг на початковому етапі становлення лізингу, спрямованих на стимулювання розвитку лізингу, є вкрай необхідним та економічно доцільним заходом для забезпечення соціально-економічного розвитку держави. Відтак, вважаємо, що основними напрямками запровадження зарубіжного досвіду лізингу у вітчизняну практику, насамперед, можуть бути – удосконалення чинного законодавства згідно міжнародних норм лізингу і запровадження інвестиційних податкових пільг при імпорті високотехнологічного обладнання. Подальші дослідження стосуватимуться більш конкретних особливостей міжнародного лізингу та можливостей імплементації зарубіжного досвіду в Україні у повоєнний період.

Список використаних джерел

1. Артиш В.І. Формування стратегії розвитку міжнародного лізингу в Україні [Текст] : монографія. Київ: Компринт, 2015. 455 с.
2. Білоус А. Лізинг у світовій економіці. Світова економіка й міжнародні відносини. 2005. № 12. 122 с.
3. Бланк І.О., Ситник Г.В. Управління фінансами підприємств: Підручник. Київ: КНТЕУ, 2006. 780 с.
4. Головачук Т.І. Види лізингу та особливості їх застосування. Регіон і перспективи. 2014. № 2-3. С. 50-52.
5. Карінцева О.І., Харченко М.О., Кальченко С.О. Ефективність використання лізингу в сучасних умовах. Механізм регулювання економіки. 2016. № 3. С. 97-106.
6. Кишакевич Б.Ю., Мігулка О.О. Детермінанти ефективності масштабу функціонування лізингових компаній України. Бізнес Інформ. 2022. № 1. С. 165–171. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-165-171>
7. Ніколаєва С.П., Пугаченко О.Б. Лізингова діяльність: історія виникнення та розвитку. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2014. Вип. 26. С. 255-265.
8. Офіційний сайт Асоціації фінансів і лізингу Великобританії (Finance & Leasing Association). URL: <https://www.fla.org.uk>. (дата звернення 6.06.23).
9. Офіційний сайт українського об'єднання лізингодавців. URL: <http://uul.com.ua> (дата звернення 6.06.23).
10. Офіційний сайт Європейської федерації асоціацій лізингових компаній. URL: <http://www.leaseurope.org> (дата звернення 10.06.23).
11. Офіційний сайт Японської асоціації лізингу (Japan leasing association). URL: <https://www.leasing.or.jp> (дата звернення 11.06.23).
12. Офіційний сайт Фонду лізингу і фінансування обладнання. URL: <https://www.leasefoundation.org/> (дата звернення 9.06.23).

13. Рощина Н.В., Борданова Л.С., Хома Л.В. Проблеми розвитку ринку лізингу в Україні. Ефективна економіка. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8323>
14. Черненко Н.О., Ковальчук Н.В. Аналіз стану сучасного ринку міжнародного лізингу в Україні. Ефективна економіка. 2017. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5636>
15. Abuselidze G., Kireitseva O., Sydorenko O., Gryscho V., Hunchenko M. Modeling the Management and Efficiency of the Speculative Capital Market. In: Gervasi, O., Murgante, B., Hendrix, E.M.T., Taniar, D., Apduhan, B.O. (eds) Computational Science and Its Applications – ICCSA 2022. ICCSA 2022. Lecture Notes in Computer Science. 2022. Vol. 13376. Springer, Cham. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-031-10450-3_3
16. Conbeer G.P. Leasing can add flexibility to asset management. Healthcare Financial Management. 1990. 44(7). 27-32, 34. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/10145276/>
17. Leasing Global Market Report 2022. The Business Research Company. 2022. 400 p. URL: https://www.reportlinker.com/p06229737/Leasing-Global-Market-Report.html?utm_source=GNW (дата звернення 6.06.23).
18. Leasing global market report opportunities and strategies to 2030, by type, mode. The Business Research Company. 2022. 486 p.
19. Market overview in 2020 and H1 2021 results. Leaseurope. 2021. URL: <https://www.leaseurope.org/market-overview-2020-and-h1-2021-results>
20. Vnukova N., Tokhtamysh T., Hranko K., & Sokol S. Financial leasing for the extractive industry: Status and trends. IOP Conf. Ser.: Earth Environ. Sci. 2022. 970 012036. DOI: 10.1088/1755-1315/970/1/012036.

References

1. Artysh, V.I. (2015). Formuvannya stratehii rozvytku mizhnarodnoho lizynhu v Ukraini [Tekst] : monohrafiia [Formation of a strategy for the development of international leasing in Ukraine [Text]: monograph]. Kyiv: Kompyrnt, 455.
2. Bilous, A. (2005). Lizynh u svitovii ekonomitsi [Leasing in the global economy]. Svitova ekonomika y mizhnarodni vidnosyny, 12, 122.
3. Blank, I.O., Sytnyk, H.V. (2006). Upravlinnia finansamy pidpriemstv: Pidruchnyk [Enterprise finance management: Textbook]. Kyiv: KNTEU, 780.
4. Holovachuk, T.I. (2014). Vydy lizynhu ta osoblyvosti yikh zastosuvannya [Types of leasing and features of their application]. Rehion i perspektyvy, 2-3, 50-52.
5. Karitseva, O.I., Kharchenko, M.O., Kalchenko, S.O. (2016). Efektyvnist vykorystannia lizynhu v suchasnykh umovakh [Effectiveness of using leasing in modern conditions]. Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky, 3, 97-106.
6. Kyshakevych, B.Yu., Mihulka, O.O. (2022). Determinanty efektyvnosti masshtabu funktsionuvannya lizynhovoykh kompanii Ukrainy [Determinants of the efficiency of the scale of operation of leasing companies of Ukraine]. Biznes Inform, 1, 165–171. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-165-171>
7. Nikolaieva, S.P., Puhachenko, O.B. (2014). Lizynhova diialnist: istoriia vynykнення ta rozvytku [Leasing activity: history of origin and development]. Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky, 26, 255-265.
8. Ofitsiyni sait Asotsiatsii finansiv ta lizynhu Velykobyrtanii [Official website of the Finance and Leasing Association of Great Britain]. Retrieved from <https://www.fla.org.uk>.

9. Ofitsiynyi sait ukrainskoho ob'iednannia lizynhodavtsiv [The official website of the Ukrainian leasing association]. Retrieved from <http://uul.com.ua>
10. Ofitsiynyi sait Yevropeiskoi federatsii asotsiatsii lizynhovoykh kompanii [Official site of the European Federation of Associations of Leasing Companies]. Retrieved from <http://www.leaseurope.org>
11. Ofitsiynyi sait Yaponskoi asotsiatsii lizynhu [Official website of the Japan Leasing Association]. Retrieved from <https://www.leasing.or.jp>
12. Ofitsiynyi sait Fondu lizynhu i finansuvannia obladnannia [The official website of the Equipment Leasing and Financing Fund]. Retrieved from <https://www.leasefoundation.org/>
13. Roshchyna, N.V., Bordanova, L.S., Khoma, L.V. (2020). Problemy rozvytku rynku lizynhu v Ukraini [Problems of the development of the leasing market in Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, 11. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=832>
14. Chernenko, N.O., Kovalchuk, N.V. (2017). Analiz stanu suchasnoho rynku mizhnarodnoho lizynhu v Ukraini [Analysis of the state of the modern international leasing market in Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, 6. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5636>
15. Abuselidze, G., Kireitseva, O., Sydorenko, O., Gryshko, V., Hunchenko, M. (2022). Modeling the Management and Efficiency of the Speculative Capital Market. In: Gervasi, O., Murgante, B., Hendrix, E.M.T., Taniar, D., Apduhan, B.O. (eds) Computational Science and Its Applications – ICCSA 2022. ICCSA 2022. Lecture Notes in Computer Science, vol 13376. Springer, Cham. Retrieved from https://doi.org/10.1007/978-3-031-10450-3_3
16. Conbeer, G.P. (1990). Leasing can add flexibility to asset management. *Healthcare Financial Management*, 44(7), 27-32, 34. Retrieved from <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/10145276/>
17. Leasing Global Market Report 2022. The Business Research Company (2022). 400. Retrieved from https://www.reportlinker.com/p06229737/Leasing-Global-Market-Report.html?utm_source=GNW (дата звернення 6.06.23).
18. Leasing global market report opportunities and strategies to 2030, by type, mode. The Business Research Company (2022). 486.
19. Market overview in 2020 and H1 2021 results. Leaseurope (2021). Retrieved from <https://www.leaseurope.org/market-overview-2020-and-h1-2021-results>
20. Vnukova, N., Tokhtamysh, T., Hranko, K., & Sokol, S. (2022). Financial leasing for the extractive industry: Status and trends. *IOP Conf. Ser.: Earth Environ. Sci*, 970 012036. DOI: 10.1088/1755-1315/970/1/012036.

Tsiomalchuk O., Kireitseva O. (2023).

SPECIFICATIONS OF INTERNATIONAL LEASING

BIOECONOMY AND AGRARIAN BUSINESS, 14(2): 58-72.

[https://doi.org/10.31548/economics14\(2\).2023.058](https://doi.org/10.31548/economics14(2).2023.058)

Abstract. *The purpose of the publication is to analyze the specifics of international leasing through the study of the sectoral and sectoral specifics of leasing operations. This issue is especially relevant in the conditions of the current economic crisis caused by the full-scale war on the territory of Ukraine. To achieve the goal, general scientific methods were used: statistical and calculation-mathematical - with the help of which all the necessary initial information for the analysis of the specifics of leasing operations was formed; analysis - to assess its effectiveness using investment project effectiveness assessment indicators. Using the method of scientific generalization, the relevance of the topic in*

the conditions of the economic crisis was revealed. To form the basis of the research, first of all, the dynamics of the development of leasing in different countries was analyzed. The main results of the research, representing a scientific novelty, were: the developed mechanism for concluding and implementing a leasing agreement, analyzed the features of the state regulation of the leasing market of some leading countries of the world. Each country has its own national characteristics and differences in the implementation of leasing operations. International leasing relations at the same time include important elements of credit transactions, investment, rental and commercial activities, which are closely combined and interpenetrate with each other, forming a new organizational and legal form of business. International leasing can be considered a form of export-import of capital, since the reasons for capital migration are the reasons for the export and import of the leasing transaction. The practical significance of the obtained results is that the developed mechanism for concluding and implementing a leasing agreement can be used by both private enterprises and state institutions that conclude leasing agreements. In order to ensure the development of international leasing in Ukraine, it is necessary at the state level to support the development of leasing in general, to improve the current legislation in accordance with international leasing norms, to introduce investment tax benefits for the import of high-tech equipment.

Keywords: *international leasing; operational leasing; leasing agreements; market of leasing services; international business.*

СУЧАСНІ ТРЕНДИ ТУРИСТИЧНОГО РОЗВИТКУ М. КИЄВА

І.П. КУДІНОВА,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри готельно-ресторанної справи та туризму,

Навчально-науковий інститут неперервної освіти і туризму,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,
Київ, Україна

ORCID: 0000-0002-1324-3840

E-mail: ikudinova@nubip.edu.ua

Анотація. Загальновідомо, що місто Київ є столицею й серцем України та візитною карткою для туристів з різних країн світу. Метою публікації є проаналізувати сучасний стан розвитку туризму в місті Києві та визначити передумови його розвитку у повоєнний період. Особливо актуальним є дане дослідження в період повномасштабного вторгнення росії й активних бойових дій, масових ракетних обстрілів та обстрілів дронами-камікадзе, що практично зупинило діяльність туристичної сфери України і м. Києва, зокрема. Для досягнення поставленої мети були використані загальнонаукові метод, зокрема статистичний; аналізу і синтезу. Користуючись методом наукового узагальнення було розкрито актуальність теми в умовах військового стану та виділено пріоритетні напрямки розвитку туристичного потенціалу міста Києва, враховуючи в першу чергу безпекову ситуацію. Досліджено основні вектори змін, які відбулися в туристичному секторі за останні роки. Проаналізовано чисельність суб'єктів туристичної діяльності, що надають туристичні послуги, розробляють і розповсюджують туристичні путівки, займаються обслуговування туристів міста Києва. Досліджено рейтинг туроператорів м. Києва. Визначено й обґрунтовано рівень задоволеності туристами від відвідування м. Києва. Основними результатами дослідження, що представляють наукову новизну стали визначені цікаві напрямки туристичних маршрутів Києва. Наголошено, що українська столиця має великий туристичний потенціал, який включає історичну культуру, давню історію, об'єкти історичної спадщини, що складають основу туристичного інтересу. Виділено й проблеми міста Києва, серед яких безпекова ситуація, необхідність поліпшення дорожніх умов, вирішення проблем культури водіння, покращення обслуговування в місцях, які відвідують туристи та інші. Практична значимість отриманих результатів завдяки представленому чіткому алгоритму дій полягає у можливості їх запровадження туристичними фірмами й туристичними агентами у своїй практичній діяльності.

Ключові слова: туризм; Київ; безпека; туристичні потоки; туристичний продукт; тур.

Актуальність.

Місто Київ є столицею й центром України. Місто є візитною карткою для туристів з різних країн світу та формує імідж країни в цілому. Київ вважається центром туризму в Україні, так як щороку його відвідують мільйони жителів з інших регіонів і країн світу. Але з того моменту, коли почалася війна Київ із туристичного центру перетворився на центр бойових дій. Повномасштабна війна значною мірою призупинила розвиток міста. Київ, як і інші країни, скасував усі перспективні плани щодо подальшого розвитку. Разом із тим, немає сумніву, що після майбутньої перемоги місто Київ швидко відбудується й знову щодня прийматиме тисячі туристів і підвищуватиме свою туристичну привабливість. У зв'язку з цим вважаємо за необхідне дослідити передумови розвитку туризму та окреслити основні його вектори на майбутнє.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Дослідженню питань розвитку туристичної сфери у військовий період присвячені праці науковців В. Бойка, О. Бордуна, Н. Барвінка, А. Романової, О. Роїка та інших. Для прикладу, В. Бойко досліджує перспективи розвитку туристичного бізнесу в південному регіоні України в післявоєнний період, де туризм у всіх його проявах вважається одним із пріоритетних напрямів розвитку економіки [2, 13]. Н. Барвінок вивчає питання перспектив і значення розвитку воєнного туризму на території України після закінчення російсько-української війни, що в подальшому може стати одним із важливих напрямів патріотичного вихо-

вання молодого покоління українців і висвітлення масштабності подій війни у світовому просторі [1]. О. Роїк досліджує наслідки російсько-української війни на розвиток туристичної сфери в Україні [12]. А. Романова у своїх роботах акцентує увагу на негативному впливі збройних конфліктів на туристичну індустрію [9]. С. Баженова, Ю. Пологовська і М. Бикова [16] наголошують на необхідності створення відповідної культури подорожей в Україні, щоб українці могли подорожувати країною і вивчати її історію, традиції й культуру. Адже війна в Україні суттєво змінила сферу внутрішнього туризму, а після війни в країні з'являться нові туристичні напрямки і види туризму. Для досягнення післявоєнного відновлення й стабільного розвитку вітчизняна туристична індустрія потребує партнерства на всіх рівнях, надійної та ефективної участі уряду, забезпечення послідовної вертикальної координації між національними і місцевими органами влади щодо сприяння розвитку туризму.

Незважаючи на значну кількість публікацій, бракує окремих ґрунтовних досліджень з конкретними рекомендаціями щодо першочергових напрямів відновлення туристичної сфери м. Києва у повоєнний період.

Мета дослідження полягає у розкритті сучасного стану розвитку туризму у м. Києві та визначенні передумов розвитку у повоєнний період.

Матеріали та методи дослідження.

У ході даного дослідження для досягнення поставленої мети використані загальнонаукові методи на основі системного підходу: емпіричні – такі

як опис, теоретичні – аналіз і синтез, наукового узагальнення, індукції та дедукції, пояснення, використано інформацію з державної статистики і офіційних установ.

Результати дослідження та їх обговорення

На сайті Державного агентства розвитку туризму України зазначено, що подорожі в Україні продовжуються і в умовах повномасштабного вторгнення рф. Навіть за існуючих обмежень (наприклад, відвідування лісів і прикордонних зон) громадяни продовжують пізнавати цікаві місця України. І це зрозуміло, тому що людський організм потребує відпочинку, так як постійний стрес виснажує, а українці живуть у стресі з лютого 2022 року. Більш детально зупинимося на туристичному розвитку столиці України – міста Києва.

На рис. 1 представлена динаміка туристичних потоків до міста Києва,

починаючи з першого півріччя 2019 року і до першої половини 2022 року. У зв'язку з об'єктивними причинами, зумовленими пандемією Covid-19 і вторгненням країни агресора до України суттєво знизилися туристичні потоки до м. Києва, починаючи з I півріччя 2020 р. та I півріччя 2022 р. Відповідно це призвело й до зменшення туристичних потоків по Україні загалом за вказані періоди. Перше півріччя 2019 р. характеризувалося позитивними факторами для туристичного розвитку, так як було зафіксовано найбільшу кількість туристичних потоків до м. Києва. Із зрозумілих причин туристичний потік до міста Києва надзвичайно суттєво скоротився за 2022 рік. На початку 2022 року, перед повномасштабним вторгненням росії в Україну, Київ відвідали близько 100 тисяч іноземних туристів. Через вторгнення росії в Україну кількість іноземців і туристів, які відвідують Київ, скоротилася на третину: з понад 300 000 у

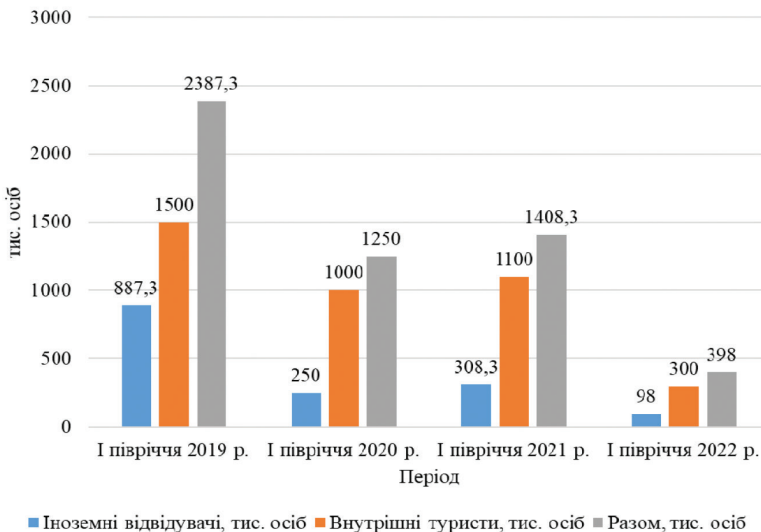

Рис. 1. Динаміка туристичних потоків до м. Київ, тис. осіб

*Джерело: побудовано автором за [10].

Рис. 2. Топ-10 країн за кількістю іноземних туристів до м. Києва за I півріччя 2022 р., осіб

*Джерело: сформовано автором за [10].

першій половині 2021 року до 98 000 у першій половині 2022 року [8, 10, 15]. Таким чином, у черговий раз отримали підтвердження, що туристична сфера значною мірою залежить від різного роду ситуацій, які складаються в державі (зокрема, політичних, соціальних, економічних змін).

За I півріччя 2022 р. столицю України найбільше відвідало туристів з Ізраїлю, Туреччини, Німеччини та США, поїздки яких припали до 24 лютого 2022 року (рис. 2). Станом на середину 2023 р. до м. Києва приїздять в основному культурні діячі, журналісти, актори, члени міжнародних організацій, волонтери, представники урядів західних країн, мета поїздок яких – довести до відома міжнародної спільноти інформацію про війну в Україні та її наслідки, допомогти вирішити питання гуманітарного й дипломатичного характеру, а також підтримати український народ у цей не простий час. Спостерігаємо також і індивідуальних іноземних туристів, які приїздять в Україну для того, щоб на власні очі познайомитися зі страхіттями, які принесла війна, пройтися по вулицях зруйнованих міст і сіл, побачити зруйнова-

ну інфраструктуру і познайомитися з незламним українським народом, який відважно бореться за свою незалежність.

Загальні індикатори результативності за сектором «Туризм», що представлені у Міській цільовій програмі розвитку туризму в місті Києві, можливо проаналізувати включно до 2021 р., так як інформація за 2022 р. станом на середину 2023 р. відсутня (табл. 1).

Дані табл. 1 свідчать про зменшення потоку в'їзних іноземних туристів до м. Києва у 2021 р. на 1,275 млн. осіб/за рік порівняно з 2019 р., але на 0,226 млн. осіб/за рік більше за 2020 р. Це пов'язано в першу чергу з пандемійними ковідними обмеженнями, що діяли впродовж 2020-2021 рр. У 2021 р. спостерігалось незначне зростання кількості туристів по відношенню до 2020 року, так як відбувся адаптаційний період у туристичній сфері, проте в порівнянні з 2019 роком відмічається суттєве зниження. Не дивлячись на це, середній термін перебування відвідувачів м. Києва був сталим і складав 2,1-2,2 доби. Виходячи з вище зазначеного, відмітимо, що завантаженість но-

1. Загальні індикатори результативності за сектором «Туризм», м. Київ, 2019-2021 рр.

№	Індикатор	Од. виміру	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Абсолютне відхилення 2021 р. від:	
						2019 р.	2020 р.
1	Кількість в'їзних іноземних відвідувачів	млн. осіб / за рік	2	0,499	0,725	-1,275	0,226
2	Середня тривалість перебування туристів	діб	2,2	2,1	2,2	0	0,1
3	Середньорічне завантаження номерного фонду КЗР*	%	42	37	39	-3	2
4	Кількість місць у колективних закладах розміщення	тис. од.	22,24	16,619	16,44	-5,8	-0,179
5	Кількість міжнародних інформаційних кампаній/заходів, проведених з метою просування туристичного потенціалу міста	од.	18	18	20	2	2
6	Кількість унікальних відвідувачів туристичного порталу міста	тис. осіб	29	180	210	181	30
7	Частка доходів від туризму у ВВП м. Києва	%	0,6	0,2	0,4	-0,2	0,2
8	Проведення систематичних щорічних маркетингових і аналітичних досліджень у сфері туризму	Так/ні	Так	Ні	Так	-	-

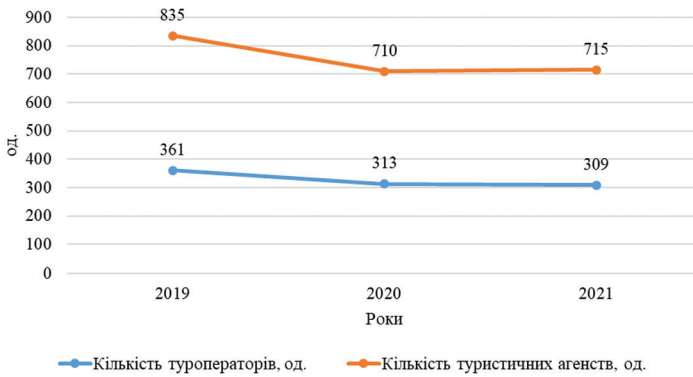
*колективні засоби розміщення
Джерело: сформовано автором за [4].

мерного фонду колективних засобів розміщення м. Києва у 2019-2021 рр. була низька, найвищий рівень (42 %) був у піковий 2019 р. У 2021 р. цей показник склав 39 %, що на 3 % менше за 2019 р. та на 2 % більше від 2020 р. При цьому відмітимо, що м. Києві мережа колективних засобів розміщення є на досить високому рівні. До війни в столиці функціонувало понад 150 колективних засобів розміщення. Найвідомішими і найвідвідуванішими готелями м. Києва є Premier Hotels and Resorts, бутик-готель «Воздвиженський», дизайн-готель «11 Mirrors», InterContinental та «Fairmont Grand Hotel». Зазначимо, що ці готелі побудовані або рекон-

струйовані при підготовці до чемпіонату Євро-2012 та прийняття фіналу Ліги Чемпіонів з футболу в 2018 р.

Упродовж 2019-2021 рр. представниками туристичної індустрії на постійній основі проводилися різного роду заходи, спрямовані на вдосконалення й покращення розвитку туристичної галузі столиці України. Зокрема, 18 таких інформаційних заходів було проведено впродовж 2019-2020 рр., а в 2021 р. – 20 [4]. Практичний досвід свідчить, що це є найкращим і досить креативним інструментом щодо популяризації туристичного бренду м. Києва та України загалом.

Також на розвиток туристичної сфери впливає такий показник як

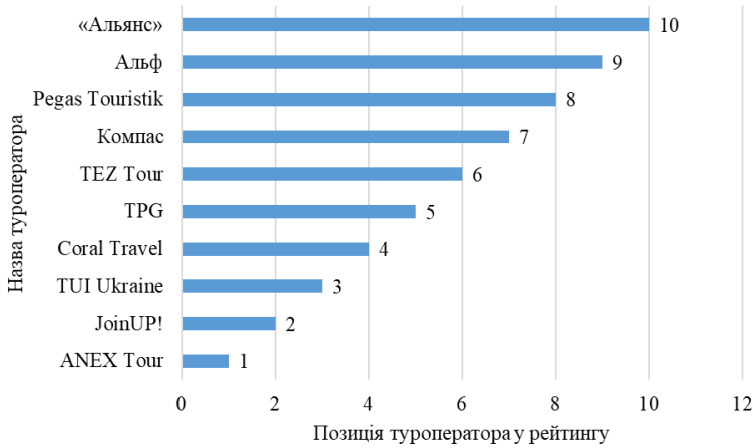
Рис. 3. Динаміка кількості туристичних агентств та туроператорів у м. Києві, 2019-2021 рр.

*Джерело: побудовано автором за [5].

кількість суб'єктів туристичної діяльності, що реалізують, розробляють і впроваджують туристичні пакети та обслуговують відвідувачів. За період 2019-2021 рр. туроператорів у м. Києві налічувалося понад 300 одиниць, але, на жаль, спостерігається тенденція до зменшення. За вказаний період зменшення відбулося з 361 одиниці до 309 одиниць. Причини виходу туристичних операторів з ринку столиці України загальновідомі. У першу чергу це пандемія Covid-19 та наявна політично-економічна ситуація в країні. Станом на середину 2023 р. офіційних даних про чисельність туристичних операторів, які працюють на туристичному ринку м. Києва в умовах військового стану немає, проте за неофіційними даними їх кількість становить до 100 одиниць. У 2020 р. суттєво зменшилася чисельність туристичних фірм і агенств з 835 одиниць до 710 одиниць, утім у 2021 р. було зафіксовано зростання на 5 од. Передусім під час пандемії призупинила свою діяльність значна кількість невеликих туристичних фірм і агенств.

На 01.01.2022 р. у м. Києві функціонувала значна кількість туристичних фірм і агенств, сервісом яких можна скористатися туристам при купівлі туру. Лідерами туристичних операторів столиці України та всієї України у довоєнний період були Anex Tour, Join UP! та TUI (рис. 4). Перераховані туристичні оператори користувалися найбільшим попитом серед туристів у контексті обслуговування, розробки і промоції креативних турів.

Зважаючи на війну та попередні умови пандемії надходження до бюджету міста Києва від туристичного збору суттєво скоротилися. У I півріччі 2022 р. місто отримало 24,1 мільйона гривень від туристичного збору. Для порівняння, у 2021 р. цей показник за рік становив 76 млн грн. Станом на 27 вересня 2022 року він становив 30,5 млн грн [4]. Для подолання негативних тенденцій у розвитку сфери туризму в м. Києві, розроблено Проект «Міської цільової програми розвитку туризму в місті Києві на 2022-2024 рр.», що передбачає досягнення таких цілей як [3]:

Рис. 4. Рейтинг туристичних операторів м. Києва на 01.01.2022 р.

*Джерело: побудовано автором за [6].

- збільшення кількості туристів;
- збільшення тривалості перебування туристів у столиці;
- підвищення комфорту перебування туристів;
- підвищення ефективності управління туристичною сферою.

Наразі важко оцінити втрати туристичної сфери від впливу війни, проте можна припустити, що підприємства галузі (туристичні фірми, заклади розміщення, авіакомпанії) понесли колосальні фінансові збитки. Надходження до бюджету міста Києва від туристичного збору й загалом надходження від сплати податків від діяльності підприємств туристичної сфери скоротились приблизно на 30-50% [4].

Київські готелі практично зупинили свою роботу, за винятком декількох закладів, у яких зупиняються представники ЗМІ, міжнародних організацій, волонтери. Після завершення активних бойових дій у столиці та області, місто почали відвідувати індивідуальні туристи. За експертними

підрахунками середня завантаженість готелів, які працюють під час війни в Києві, становить не більше 20-30% від номерного фонду [5].

При цьому, питання безпеки, і, як наслідок логістики, стало ключовим у контексті функціонування сфери туризму. З 24 лютого 2022 року через високий рівень авіаційної небезпеки над Україною закрили повітряний простір для польотів цивільної авіації. Змін в роботі зазнали залізничне та авто сполучення. Усе це безпосередньо впливає на можливість відвідування міста туристами, зокрема іноземцями. Питання безпеки для туристів – понад усе. Попри все, Київ як столиця є досить добре захищеним містом завдяки роботі ЗСУ. Про це свідчать чисельні візити до столиці перших осіб і високопосадовців дружніх країн після 24 лютого 2022 р. й дотепер.

Також у ході дослідження виявлено, що поки українська туристична галузь практично зупинилася в розвитку через воєнний стан, у Києві намагаються запустити нові ту-

ристичні проекти [7, 14]. Зокрема, одними з таких стали екскурсії «Київ історичний», «Київ хрещатий» і «Київ непереможний». Мета цих екскурсій – познайомити учасників екскурсії з давньою та новітньою історією Києва. Зокрема, під час екскурсії учасники мають можливість більше дізнатися про відомих діячів української культури, які проживали в Києві, історію 2-ої світової війни, події на Майдані Незалежності та нинішню війну. Під час екскурсії увага здебільшого акцентується на об'єктах, які постраждали під час сучасної війни. Туристичний об'єкт у військовому туризмі – спорядження загарбників, що залишилося після бою при вступі до столиці [11].

У рамках культурно-пізнавально-го туризму на туристичне відвідування орієнтовано понад 2000 одиниць визначних пам'яток національного і регіонального значення й понад 100 музеїв. До послуг київських гостей пропонуються: Софійський собор, внесений до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, монастирські споруди та Києво-Печерська лавра, Андріївська церква, Пирогошанська Успенська церква, Михайлівський собор із золотим куполом, Кирилівська та Іллінська церкви та інші.

Для розвитку відпочинку дітей і сімей місто Київ має такі ресурси як Національний природний парк «Голосіївський», Київський зоопарк загальнодержавного значення (понад 600 тис. відвідувачів щорічно), різноманітні музеї та інші міські ресурси, а також заклади з інтерактивними розвагами.

Однією з найактивніших туристичних груп виступає молодь від 18 до 34 років. Сучасне мистецтво становить інтерес для розвитку молодіжного туризму: урбаністика – з фрес-

ками, скульптурами, фонтанними атракціонами та численними молодіжними тематичними закладами та фестивалями. Серед останніх варто відзначити міжнародні музичні фестивалі (KyivMusicFest, AtlasWeekend, UPARK та ін.) та кінофестивалі (Молодість, Київський міжнародний фестиваль короткометражного кіно та ін.). У м. Києві також наявний потужний асортимент закладів для дозвілля молоді і тематичних клубів.

Як столиця Київ також має великий потенціал для розвитку ділового туризму. Найважливіший економічний центр України – Київ зазвичай регулярно відвідувала значна кількість знаменитостей, представників міжнародних організацій і бізнесменів. До 24 лютого 2022 року у м. Київ регулярно проводилися бізнес-ланчі, ділові заходи та міжнародні конференції. Столиця має понад 500 конференц-залів і чотири виставкові центри, а саме Національний комплекс «Україна Експо Центр», НЦ «Український Дім», «Міжнародний Виставковий Центр», «Київ Експо Плаза» та налічує понад 30 бізнес-центрів і 25 великих готелів з бізнес-центрами – це все є інфраструктурою для проведення ділових івентів.

Окрім того, розвитку туризму у столиці може сприяти наявність мереж спеціалізованих медичних клінік, які обслуговують за різними напрямками різні вікові категорії (до рейтингу doc.ua увійшло понад 700 клінік), м. Київ має сучасне обладнання й висококваліфікований персонал, використовує європейські протоколи лікування, надаючи якісні послуги за помірними цінами та організуючи якісний супровід іноземних клієнтів. Послуги у сферах офтальмології, стоматології, кардіології, пластичної

хірургії, естетичної медицини, естетичної медицини, репродуктивної медицини та клітинної терапії користуються попитом серед іноземців, які приїздили лікуватися в Київ у довоєнний період. Перелічене розглядаємо як передумову того, що столиця України може стати одним із найперспективніших міст на світовому ринку медичного туризму у повоєнний період.

У стані розробки знаходиться низка цікавих напрямків туризму, серед яких і гастрономічний туризм. Щодо гастрономічного туризму, то вважаємо, що одним із стимулів його розвитку може бути той факт, що саме український борщ був внесений у список нематеріальної спадщини ЮНЕСКО, а міська рада м. Києва підтримала громадськість з ініціативою встановлення скульптури борщу. Передбачається, що даний артоб'єкт привертатиме увагу до українських страв, у тому числі й до київських смаколиків. Відповідно розроблена екскурсія для туристів «Київ гастрономічний» [17]. Окрім того, потен-

ційно розвитку туризму сприятиме й створення нових і відновлення вже наявних рекреаційних зон у місті, позитивно впливаючи на привабливість Києва для поціновувачів екотуризму в майбутньому.

Таким чином, місто Київ має можливість розвивати туризм у різних напрямках, чому сприяє наявність туристичних дестинацій і атракцій. Згідно з прийнятою Київською міською цільовою програмою розвитку туризму в місті Києві на 2022-2024 рр., не дивлячись на воєнний стан, зусилля влади спрямовуються на розвиток таких видів спеціалізованого туризму як релігійний, дитячий, культурно-пізнавальний, діловий, молодіжний, медичний, сімейний і спортивний [3]. Ми вважаємо, що після закінчення війни в пріоритеті буде військовий і темний туризм, який буде цікавий і нашим і іноземним туристам.

Підсумовуючи, варто відобразити рівень задоволеності туристами м. Києва, спираючись на дані довоєнного періоду. Так, інформація рис. 5

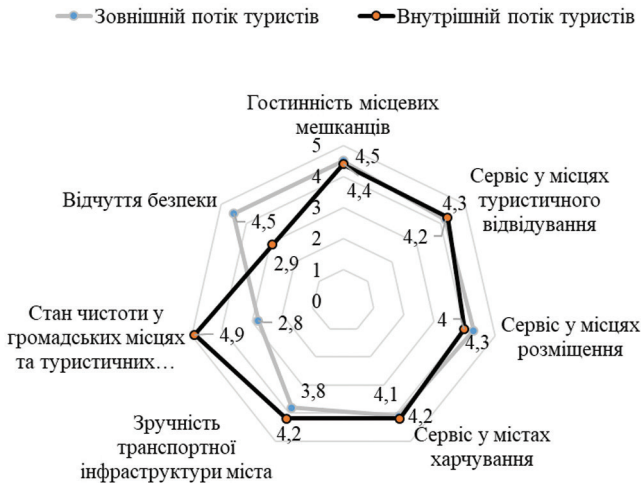

Рис. 5. Рівень задоволеності туристами м. Києва

*Джерело: побудовано автором за [4].

свідчить, що для подальшого розвитку туризму столиці проблемним місцем є захист і безпека людей. Стосується це як українських туристів, які оцінили безпеку у 2,9 бали з максимальних 5 балів, так і іноземних туристів – оцінка яких 4,5 бали. Стан чистоти на туристичних об'єктах і в громадських місцях бажає бути кращим, так як іноземні туристи порівнювали і співвідносили вулиці м. Києва з столицями Європи, українські туристи за даним критерієм оцінили м. Київ в 4,9 бали, що є високою оцінкою. Сервісне обслуговування теж потребує удосконалення, так як його оцінили в діапазоні 4-4,3 балів як українські, так і іноземні туристи.

Згідно з заходами в рамках Міської цільової програми розвитку туризму в місті Києві на 2022-2024 рр. Управління туризму та промоцій виконавчого органу Київської міської ради спільно з реформованим КНП «Київський центр розвитку туризму» опрацьовуються питання облаштування інклюзивного туристичного маршруту містом, встановлення міні-макетів популярних туристичних і історико-культурних об'єктів з використанням на них шрифту Брайля. До лютого 2022 року у місті було встановлено чотири такі об'єкти, на майбутнє заплановано встановлення ще мінімум шести. Розпочато реалізацію проекту з встановлення інформаційних табличок із QR-кодами та використанням шрифту Брайля на об'єктах культурної спадщини, які входять до складу запроваджених туристичних маршрутів. До того ж, опрацьовується питання оновлення елементів туристичної навігації (пілонів та вказівників) з урахуванням сучасних тенденцій.

Вважаємо, що у майбутньому у зв'язку з постійно зростаючим ін-

тересом до сучасного життя, історико-культурної спадщини Києва та України, є висока ймовірність зростання потоку туристів до нашої країни, як іноземних, так і вітчизняних. Потенційно туризм може бути однією з тих індустрій, яка допоможе у відбудові держави у повоєнний період. Але вже сьогодні важливо працювати над стратегією реконструкції транспортно-туристичної інфраструктури. Також важливо навіть в умовах війни не припиняти роботу над інформаційною кампанією щодо туристичної привабливості України. Важливим фактором, який сприятиме розвитку туризму в м. Києві та Україні загалом, буде те чи зможе повоєнна Україна провести масштабну маркетингову кампанію на зовнішніх ринках, яка змінить уявлення про нашу державу з місця бойових дій на безпечне місце для подорожей.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Здійснивши та оцінивши стан туризму у м. Києві у довоєнний і воєнний період, можна зазначити, що в останні роки туристичний ринок Києва, як і України в цілому, зазнає негативного впливу різноманітних чинників. Проблемами для розвитку туризму в місті Києва були і є безпекова ситуація, необхідність поліпшення дорожніх умов, вирішення проблем культури водіння, покращення обслуговування в місцях, які відвідують туристи та інші. У 2020-2021 рр. розвиток туризму обмежувався пандемією covid-19, а в 2022 році туристичний ринок м. Києва виявився практично паралізованим через повномасштабне вторгнення росії. Індустрія туризму – одна з галузей, яка найбільше потер-

пає від війни. Попри все, українська столиця має значний туристичний потенціал, який включає історичну культуру, давню історію, об'єкти історичної спадщини, що складають основу туристичного інтересу та має достатньо ресурсів для розвитку різних видів спеціалізованого туризму, зокрема: ділового, молодіжного, культурно-пізнавального, медичного, дитячого, гастрономічного, сімейного, військового тощо. Для їх розвитку у столиці існує вся наявна інфраструктура.

Першочерговим завданням у повоєнний період має стати створення якісних ексклюзивних туристичних продуктів міста Києва, які б викликали у споживачів позитивні емоції та забезпечили відновлення прибутковості туристичного бізнесу.

Список використаних джерел

1. Барвінок Н.В. Перспективи розвитку воєнного туризму на території України після закінчення російсько-української війни. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2022. № 18(2). С. 206-217. URL: <http://hdl.handle.net/123456789/12643>
2. Бойко В.О., Далевська Н.М. Розвиток туризму після збройних конфліктів у різних країнах світу. Управління змінами та інновації. (3). 2022. С. 5–10. URL: <https://doi.org/10.32782/СМІ/2022-3-1>
3. Міська цільова програма розвитку туризму в місті Києві на 2022-2024 роки. URL: https://kyivcity.gov.ua/kyiv_ta_miska_vlada/struktura_150/vikonavchiy_organ_kivsko_misko_radi_kivska_miska_derzhavna_administratsiya/departamenti_ta_upravlinnya/upravlinnya_turizmu_ta_promotsiy/miska_tsilova_programa_rozvitku_turizmu_v_misti_kiyevi_na_2022-2024_roki/
4. Державне агентство розвитку туризму. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/turzbir-v-ukrayini-za-pershe-pivrichchya-2022-roku-zris-mayzhe-na-29>
5. Головне управління статистики у м. Києві. URL: <http://www.kyiv.ukrstat.gov.ua/>
6. Рейтинг найбільших туроператорів України. URL: <https://pilgrim.ua/turoperatory-ukrainy#ranking>
7. Самсонова В.В., Кудінова І.П. Теоретичні засади визначення рекреаційно-туристичного потенціалу сільських територій. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. № 28. 2022. С. 99-109. URL: <https://nonproblem.net/article/28-2022-10/>
8. Кудінова І.П., Самборська С.В. Тенденції розвитку підприємств готельної сфери в умовах пандемії COVID-19. Біоекономіка і аграрний бізнес. 2022. Том 13. №3. С. 34-40. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Bioeconomy/article/view/16562>
9. Романова А. Як розвивати туризм в умовах воєнного стану. 2018. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/jak-rozvivati-turizm-v-umovakh-vojennoho-stanu-2510000.html>
10. Туристичний портал міста Києва. URL: <https://kyivcitytravel.com.ua/>
11. Туризм у Києві: сучасний стан та плани з відновлення сфери. 2022. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/71973/>
12. Роїк О.Р., Недзвецька О.В. Шляхи розвитку туристичної сфери України у воєнний період. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : економічні науки. 2022. Випуск 46. С. 11–15. URL: <https://ej.journal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/783>
13. Boiko M., Bosovska M., Vedmid N., Melnychenko S., Stopchenko Y. Digitalization: Implementation in the tourism business of Ukraine. Problems and Perspectives in Management this link is disabled. 2022. 20(4). P. 24–41. URL: [---

Vol. 14, №2, 2023](https://www.busi-
</div><div data-bbox=)

- nessperspectives.org/images/pdf/applications/publishing/templates/article/assets/17169/PPM_2022_04_Boiko.pdf
14. Levytska I., Klymchuk A., Shestakova A., Biletska N. Tourist Potential of Ukraine: Challenges and Prospects of the Post-War Time. *Journal of Environmental Management and Tourism*. 2023. 14(2). P. 299–305. URL: <https://journals.aserspublishing.eu/jemt/article/view/7679>
  15. Moskvichova O., Hryhoruk I., Marchenko Y., & Veretilnyk Y. Global Development of International Tourism and Impact on the Economy of Ukraine. *European Journal of Sustainable Development*. 2021. 10(4). P. 108. URL: <https://ecsdev.org/ojs/index.php/ejsd/article/view/1264>
  16. Баженова С., Пологовська Ю., Бикова М. Реалії розвитку туризму в Україні на сучасному етапі. *Наукові перспективи*. 2022. № 5(23). С. 168–180. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/1643>
  17. «Київ гастрономічний». У столиці запустили нову безкоштовну екскурсію. 2022. URL: <https://bigkyiv.com.ua/kyiv-gastronomichnyj-u-stolytzi-zapustyly-novu-bezkoshtovnu-ekskursiyu/>
  3. Urban target program for the development of tourism in the city of Kyiv for 2022-2024 [City target program for the development of tourism in the city of Kyiv for 2022-2024]. Retrieved from: https://kyivcity.gov.ua/kyiv_ta_miska_vlada/struktura_150/vikonavchiy_organ_kivsko_misko_radi_kivska_miska_derzhavna_administratsiya/departamenti_ta_upravlinnya/upravlinnya_turizmu_ta_promotsiy/miska_tsilova_programa_rozvitku_turizmu_v_misti_kyivi_na_2022-2024_roki/proyekt_misko_
  4. Derzhavne ahentstvo rozvytku turyzmu [State Tourism Development Agency]. Retrieved from <https://www.tourism.gov.ua/blog/turzbirukrayini-za-pershe-pivrichchya-2022-roku-zris-mayzhe-na-29>
  5. Holovne upravlinnia statystyky u m. Kyievi [Main Department of Statistics in Kyiv]. Retrieved from: <http://www.kyiv.ukrstat.gov.ua>
  6. Reitynh naibilshykh turoperatoriv Ukrainy [Rating of the largest tour operators of Ukraine]. Retrieved from <https://pilgrim.ua/turoperatory-ukrainy#ranking>
  7. Samsonova, V.V., Kudinova, I.P. (2022). Teoretychni zasady vyznachennia rekreatsiino-turystychnoho potentsialu silskykh terytorii [Theoretical principles of determining the recreational and touristic potential of rural areas]. *Problemy innovatsiino-investytsiynoho rozvytku*, 28, 99-109. Retrieved from: <https://nonproblem.net/article/28-2022-10/>
  8. Kudinova, I.P., Samborska, S.V. (2022). Tendentsii rozvytku pidpriemstv hotelnoi sfery v umovakh pandemii COVID-19 [Trends in the development of hotel industry enterprises in the conditions of the COVID-19 pandemic]. *Bioekonomika i ahraryi biznes*, 13 (3), 34-40. Retrieved from: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Bioeconomy/article/view/16562>
  9. Romanova A. (2018). Iak rozvyvaty tu-

References

1. Barvinok, N.V. (2022). Perspektyvy rozvytku voiennoho turyzmu na terytorii Ukrainy pislia zakinchennia rosiisko-ukrainskoi viiny [Prospects for the development of military tourism on the territory of Ukraine after the end of the russian-Ukrainian war]. *Actual problems of the development of the economy of the region*, 18(2), 206-217. Retrieved from <http://hdl.handle.net/123456789/12643>
2. Boiko, V.O., Dalevska, N.M. (2022). Rozvytok turyzmu pislia zbroinykh konfliktiv u riznykh krainakh svitu [Development of tourism after armed conflicts in different countries of the world]. *Upravlinnia zmi-*

- ryzm v umovakh voiennoho stanu [How to develop tourism under martial law]. Retrieved from: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/jak-rozvivati-turizm-v-umovakh-vojennoho-stanu-2510000.html>
10. Turystychnyi portal mista Kyieva [Tourist portal of the city of Kyiv]. Retrieved from: <https://kyivcitytravel.com.ua>
11. Turyzm u Kyievi: suchasnyi stan ta plany z vidnovlennia sfery. (2022). [Tourism in Kyiv: the current state and plans for the restoration of the sphere]. Retrieved from <https://vechirniy.kyiv.ua/news/71973>
12. Rojik, O.R., Nedzvecjka, O.V. (2022). Shljakhy rozvytku turystychnoi sfery Ukrainy u vojennyj period [Ways of development of the tourism sphere of Ukraine during the war period]. *Naukovyj visnyk Khersons'kogo derzhavnogo universytetu. Serija: ekonomichni nauky. Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: economic sciences*, 46, 11–15. Retrieved from: https://www.businessperspectives.org/images/pdf/applications/publishing/templates/article/assets/17169/PPM_2022_04_Boiko.pdf
13. Boiko, M., Bosovska, M., Vedmid, N., Melnychenko, S., Stopchenko, Y. (2022). Digitalization: Implementation in the tourism business of Ukraine. *Problems and Perspectives in Management* this link is disabled, 20(4), 24–41. Retrieved from https://www.businessperspectives.org/images/pdf/applications/publishing/templates/article/assets/17169/PPM_2022_04_Boiko.pdf
14. Levytska, I., Klymchuk, A., Shestakova, A., Biletska, N. (2023). Tourist Potential of Ukraine: Challenges and Prospects of the Post-War Time. *Journal of Environmental Management and Tourism*. 14(2), 299–305. Retrieved from: <https://journals.aser-publishing.eu/jemt/article/view/7679>
15. Moskvichova, O., Hryhoruk, I., Marchenko, Y., & Veretilnyk, Y. (2021). Global Development of International Tourism and Impact on the Economy of Ukraine. *European Journal of Sustainable Development*, 10(4), 108. Retrieved from: <https://ecsdev.org/ojs/index.php/ejsd/article/view/1264>
16. Bazhenova, S., Pologovska, Yu., Bykova, M. (2022). Realities of tourism development in Ukraine at the current stage [The realities of tourism development in Ukraine at the current stage]. *Scientific perspectives*, 5(23), 168–180. Retrieved from: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/1643>
17. «Gastronomic Kyiv». The capital launched a new free tour. (2022). [«Gastronomic Kyiv». A new free excursion was launched in the capital]. Retrieved from: <https://bigkyiv.com.ua/kyiv-gastronomichnyj-u-stolytzi-zapustyly-novu-bezkoshtovnu-ekskursiyu/>

Kudinova I. (2023).

CURRENT TRENDS OF THE TOURIST DEVELOPMENT OF M. KIEV

BIOECONOMY AND AGRARIAN BUSINESS, 14(2): 73-86.

[https://doi.org/10.31548/economics14\(2\).2023.073](https://doi.org/10.31548/economics14(2).2023.073)

Abstract. *It is well known that the city of Kyiv is the capital and heart of Ukraine and at the same time serves as a business card for tourists from different countries of the world and shapes the image of the country as a whole. The purpose of the publication is to analyze the current state of tourism development in the city of Kyiv and determine the prerequisites for its development in the post-war period. This study is especially relevant during the period of the full-scale invasion of russia and active hostilities, massive missile attacks and kamikaze drone attacks, which practically stopped the activity of the tourism sector of Ukraine and the city of Kyiv, in particular. To achieve the goal, general scientific methods were used: statistical - with*

the help of which all the necessary initial information for this study was formed; analysis and synthesis - for the assessment of tourist flows. Using the method of scientific generalization, the relevance of the topic in the conditions of martial law was revealed and the priority directions of the development of the tourist potential of the city of Kyiv were highlighted, taking into account the security situation in the first place. The main vectors of changes that have taken place in the tourism sector in recent years have been studied. It was emphasized that the war in Ukraine significantly changed the sphere of domestic tourism, and it was emphasized that after the war, new tourist destinations and types of tourism will appear in the country. The State Tourism Development Agency of Ukraine noted that travel in Ukraine continues today. Even under existing restrictions (for example, visiting forests and border zones), citizens continue to get to know the highlights and curiosities of Ukraine. And this is understandable, because the human body needs rest, as constant stress is exhausting, and Ukrainians have been living under stress for almost 16 months. The number of subjects of tourist activity, providing tourist services and developing and distributing tourist vouchers, engaged in serving tourists of the city of Kyiv, was analyzed. The rating of tour operators in Kyiv was studied. The level of satisfaction of tourists from visiting the city of Kyiv was determined and substantiated. The main results of the research, which represent scientific novelty, were the identification of interesting directions of tourist routes in Kyiv, among which: gastronomic tours and tourist routes to the destroyed cities of the Kyiv region, the names of which flew around the world: Irpenya, Buchi, Gostomelya, Borodyanka. It was emphasized that the Ukrainian capital has a great tourist potential, which includes historical culture, ancient history, objects of historical heritage, which form the basis of tourist interest. The city of Kyiv has enough resources for the development of various types of specialized tourism, namely: business, youth, cultural and educational, medical, children's, gastronomic, family, military, etc. For their development, the capital has all available infrastructure. The problems for the city of Kyiv are the security situation, improvement of road conditions, solving the problems of driving culture, improving service in places visited by tourists and others. The practical significance of the results obtained thanks to the presented clear algorithm of actions lies in the possibility of their implementation by travel firms and travel agents in their practical activities.

Key words: *tourism; Kyiv; security; tourist flows; tourist product; tour*
